PIETEIKUMS
Nr. 113/2017

LATVIJAS REPUBLIKAS AUGSTĀKĀ TIESA

Brīvības bulvāris 36
Rīga
LV-1511

KANCELEJA

Tālr.: 67 020 339
Fakss: 67 020 351
E-pasts: at@at.gov.lv

Rīgā

06.07.2017. Nr.5-9/128
Lietas Nr. SKA-165/2017; A420410213

Satversmes tiesai
Jura Alunāna iela 1
Rīga, LV-1010

Informācijai: Reliģiskās organizācijas
„Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca"
pilnvarotajam pārstāvim Viktoram Kontuzoruvam
18.Novembra 20, Daugavpils, LV- 5401

Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistram
info@ur.gov.lv

Tieslietu ministrijai
tm.kanceleja@tm.gov.lv

Par pieteikuma iesniegšanu

2017. gada 6. jūlijā Augstākās tiesas Administratīvo lietu departaments administratīvajā lietā Nr. SKA-165/2017; A420410213 (*Reliģiskās organizācijas „Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca" pieteikums par labvēlīga administratīvā akta izdošanu)* pieņēma lēmumu iesniegt pieteikumu Satversmes tiesai par Reliģisko organizāciju likuma 7. panta otrās daļas un 8. panta ceturtās daļas, ciktāl tās ierobežo desmit draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 99. un 102.pantā un Reliģisko organizāciju likuma 7. panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 99. un 102. pantam, līdz ar to nosūtam lēmuma norakstu.

Pielikumā: lēmuma noraksts uz 5 lp.

Vadītājas vietniece A.Eglīte

Lazdiņa, 67020339

SATVERSMES TIESAS
KANCELEJA
Saņemts 10.07.2017.
Reģ. Nr. 470

NORAKSTS

Lieta Nr. A420410213
SKA-165/2017
Administratīvo lietu departaments

Latvijas Republikas Augstākā tiesa
LĒMUMS
Rīgā 2017.gada 6.jūlijā

Augstākā tiesa šādā sastāvā:
tiesnese Veronika Krūmiņa,
tiesnese Anita Kovaļevska,
tiesnese Ilze Skultāne,

rakstveida procesā izskatīja administratīvo lietu, kas ierosināta, pamatojoties uz reliģiskās organizācijas „Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca" pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tā tiktu ierakstīta reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā, sakarā ar reliģiskās organizācijas „Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca" kasācijas sūdzību par Administratīvās apgabaltiesas 2015.gada 29.septembra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] Pieteicēja reliģiskā organizācija „Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca" vērsās Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrā (turpmāk – Uzņēmumu reģistrs) par tās ierakstīšanu reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā.

Ar Uzņēmumu reģistra galvenā valsts notāra 2013.gada 28.maija lēmumu Nr. 1-5/101 tika atteikta pieteicējas ierakstīšana reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā.

[2] Pieteicēja vērsās Administratīvajā rajona tiesā ar pieteikumu par labvēlīga administratīvā akta izdošanu, ar kuru tā tiktu ierakstīta reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā.

Administratīvā rajona tiesa ar 2014.gada 17.aprīļa spriedumu pieteikumu noraidīja.

[3] Administratīvā apgabaltiesa ar 2015.gada 29.septembra spriedumu pieteikumu noraidīja. Ņemot vērā pievienošanos zemākas instances tiesas sprieduma motivācijai, spriedums pamatots ar šādiem apsvērumiem.

[3.1] Pieteicējas garīgi kanonisko saišu pēctecība ir konstatējama vispārējās jurisdikcijas tiesā. Tiesību pēctecības konstatēšana attiecībā uz baznīcas kanonisko tiesību pārņemšanu nav attiecināma uz publisko, bet gan uz privāto tiesību jomu.

[3.2] Nav pamata arī atzīt, ka pieteicējas dibināšanas datums būtu bijis 1996.gada 13.novembris, jo visas dibinātāju sarakstā norādītās draudzes atbilstoši Uzņēmumu reģistra datiem dibinātas tikai 2012.gadā. Uz draudzēm attiecināms Reliģisko organizāciju likuma 8.panta ceturtajā daļā noteiktais pārreģistrācijas pienākums. Līdz ar to uz izskatāmo gadījumu nav attiecināma Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa un dibinātāju sarakstā norādītās desmit draudzes šobrīd nevar izveidot reliģisku savienību (baznīcu).

[3.3] Uzņēmumu reģistra lēmumā ir nepareiza atsauce uz likuma „Par Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistru" 18.[14]panta trešās daļas 2.punktu. Izskatāmajā gadījumā piemērojams minētā panta trešās daļas 3.punkts, kas paredz, ka reģistrs atsaka izdarīt ierakstu, ja pārkāpta Reliģisko organizāciju likumā noteiktā dibināšanas kārtība. Tā kā bija konstatējams patstāvīgs pamats atteikumam reģistrēt pieteicēju, reģistram nemaz nebija pamata lūgt Tieslietu ministrijas atzinumu. Reģistram vispirms ir jāpārbauda, vai ir ievērota Reliģisko organizāciju likumā noteiktā dibināšanas kārtība, un tikai tad, ja nav citu šķēršļu reliģiskās savienības reģistrēšanai, jāpieprasa Tieslietu ministrijai atzinums par reliģiskās organizācijas darbības mērķiem, uzdevumiem un ietekmi uz cilvēka tiesībām, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību. Tomēr apstāklis, ka lēmums ir pamatots ar nepareizo tiesību normu, nav pamats pieteikuma apmierināšanai, jo konstatējami šķēršļi baznīcas dibināšanai.

[3.4] Reliģisko organizāciju likumā noteiktās prasības nav pretrunā ar Latvijas Republikas Satversmes (turpmāk – Satversme) 99.pantu, jo konkrētajā gadījumā neierobežo kādas personas reliģisko pārliecību. Tas, ka Reliģisko organizāciju likumā ir paredzēta noteikta kārtība baznīcas dibināšanai, nenozīmē, ka tādējādi tiek ierobežota reliģiskās pārliecības brīvība.

[3.5] No pieteicējas iesniegtā tās dibinātāju Vislatvijas pareizticīgā Konsila Protokola Nr. 3 neizriet, ka 2012.gada 29.decembrī baznīcu būtu dibinājušas deviņas draudzes. Tomēr šim konstatējumam nav izšķirošas nozīmes, jo nav ievērotas citas Reliģisko organizāciju likuma prasības.

[4] Par apgabaltiesas spriedumu pieteicēja iesniedza kasācijas sūdzību, kas pamatota ar šādiem argumentiem.

[4.1] Tiesa nepareizi interpretējusi pieteikumu. Pieteicēja vēlas, lai tiktu atzīts, ka pieteicēja nav jauna reliģiska organizācija, bet reģistrēta jau 1936.gadā, kaut arī pēc tam padomju okupācijas laikā tās darbība pārtraukta. Tiesa arī nepamatoti nav piemērojusi Latvijas PSR Augstākās padomes 1990.gada 4.maija deklarāciju „Par Latvijas Republikas neatkarības atjaunošanu".

[4.2] Draudzes nevar veikt savu reliģisko darbību atbilstoši Pareizticīgajai ticības mācībai bez augstākās kanoniskās pārvaldes jeb baznīcas. Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa un 8.panta ceturtā daļa pārkāpj pieteicējas reliģijas brīvību.

[4.3] Tiesa un iestāde arī nav ņēmušas vērā, ka pieteicēja jau ilgstoši (vismaz kopš 1996.gada) vēlas atjaunot situāciju, kas pastāvēja līdz 1940.gadam, un iegūt juridisku statusu. Taču pieteicēja neprasa īpašumtiesību pēctecības konstatēšanu.

[4.4] Liedzot pieteicējai juridiskas personas statusu, tiek ierobežotas tās tiesības, tā tiek diskriminēta. Pieteicēja vēlas izmantot reliģiskos simbolus, vadīt reliģiskas ceremonijas,

pasniegt ticības mācību, izdot reliģiskus informatīvus līdzekļus, dibināt patversmes veciem vientuļiem cilvēkiem un citādi īstenot savu reliģijas brīvību.

[4.5] Citās valstīs – Igaunijā, Moldovā, Ukrainā – kā pilntiesīgi subjekti atzītas baznīcas, kas pastāvējušas pirms okupācijas.

[4.6] Kaut arī pieteicēja bija reģistrēta jau 1936.gadā, šobrīd pieteicējai tiek izvirzīti jauni nepieņemami nosacījumi.

[4.7] Valsts pārkāpj kanoniskās tiesības, liedzot pieteicējas reģistrāciju Latvijā. Savukārt pareizticība kā viena no tradicionālajām ticības mācībām nevar būt pretrunā ar Latvijas normatīvajiem aktiem. Pieteicēja nav arī jauna organizācija, bet pastāv jau ilgstoši Latvijas teritorijā.

[4.8] Pieteicēja nevar piekļūt Tiesu informācijas sistēmai un iepazīties ar tiesu nolēmumiem.

[5] Uzņēmumu reģistrs un Tieslietu ministrija paskaidrojumos par kasācijas sūdzību lūdza to noraidīt, norādot, ka apgabaltiesas spriedums ir pareizs.

Tieslietu ministrija paskaidroja, ka administratīvā procesa kārtībā nav skatāms jautājums par garīgi kanonisko tiesību pēctecības konstatēšanu. Pieteicēja arī šobrīd neatbilst Reliģisko organizāciju likumā noteiktajām prasībām, kā arī nav pamatojusi, kā baznīcas statusa trūkums ietekmētu tās reliģijas brīvību.

Motīvu daļa

[6] Satversmes 99.pants aizsargā reliģijas brīvību, kas ietver kā individuālas, tā arī kolektīvas izpausmes, savukārt Satversmes 102.pants aizsargā personas biedrošanās brīvību.

Noskaidrojot Satversmē noteikto pamattiesību saturu, jāņem vērā Latvijas starptautiskās saistības cilvēktiesību jomā ar mērķi panākt Satversmē ietverto cilvēktiesību normu harmoniju ar starptautiskajām cilvēktiesību normām (*Satversmes tiesas 2015.gada 2.jūlija sprieduma lietā Nr. 2015-01-01 11.punkts*). Līdz ar to, iztulkojot minētos Satversmes pantus, jāņem vērā arī Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas (turpmāk – Konvencija) 9. un 11.pants, kuros attiecīgi nostiprināta reliģijas brīvība un biedrošanās brīvība.

Eiropas Cilvēktiesību tiesa atzinusi, ka reliģiskas kopienas tradicionāli pastāv organizētās struktūrās, sekojot noteikumiem, kam sekotāji bieži piedēvē dievišķu izcelsmi. Reliģiskas kopienas autonoma pastāvēšana ir Konvencijas 9.panta garantiju pamatā, kā arī ir nepieciešama plurālistiskā sabiedrībā. Tā tiešā veidā skar ne vien šo kopienu organizāciju, bet arī katra kopienas locekļa iespējas efektīvi īstenot savu reliģijas brīvību. Jautājumi, kas skar reliģiskas kopienas organizāciju, apskatāmi arī Konvencijas 11.panta gaismā, kas aizsargā apvienības no nepamatotas valsts iejaukšanās. Ja reliģijas brīvība neaizsargātu kopienu organizatorisko dzīvi, arī visi citi reliģiskās brīvības aspekti tiktu vājināti (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2016.gada 26.aprīļa sprieduma lietā „İzzettin Doğan and Others v. Turkey", iesnieguma Nr. 62649/10, 93.punkts*).

Līdz ar to atteikšanās piešķirt reliģiskai organizācijai juridiskas personas statusu var veidot reliģijas brīvības ierobežojumu (*piemēram., Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2001.gada 13.decembra sprieduma lietā „Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova", iesnieguma Nr. 45701/99, 105.punkts*). Turklāt, piemēram, lietā, kurā valsts 20 gadus kavējās atzīt Jehovas liecinieku reliģisko sabiedrību kā juridisku personu, Eiropas Cilvēktiesību tiesa, izskatot iesniedzēju sūdzību, analizēja kopā 9. un 11.pantā minēto tiesību ierobežojumu,

norādot, ka iespēja nodibināt juridisku personu, lai kolektīvi rīkotos kādā jomā, ir viens no svarīgākajiem biedrošanās brīvības elementiem, bez kura šai tiesībai nebūtu nozīmes, savukārt atteikums piešķirt juridiskas personas statusu veido personas tiesību uz biedrošanās brīvību aizskārumu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 31.jūlija sprieduma lietā „Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria", iesnieguma Nr. 40825/98, 62.–63.punkts*).

Juridiskas personas statusa piešķiršana ir būtiska, jo tikai tādā gadījumā organizācija var īstenot dažādas tiesības, piemēram, nomāt vai pārvaldīt īpašumus, atvērt bankas kontus un nolīgt darbiniekus. Turklāt vērtējams arī, kādas īpašas tiesības tiek piešķirtas noteikta veida reliģiskām organizācijām un kādas būtiskas tiesības reliģiskās brīvības izpausmei tiek liegtas bez šā statusa (*Eiropas Cilvēktiesību Tiesas 2009.gada 1.oktobra sprieduma lietā „Kimlya and Others v. Russia", iesnieguma Nr. 76836/01 un 32782/03, 84.–86.punkts*).

Valstij gan nav pienākuma izveidot regulējumu, kas piešķirtu reliģiskām grupām juridiskas personas statusu ar īpašām tiesībām, tomēr, ja valsts tādu ir izveidojusi, tad valstij ir arī jānodrošina, ka šis statuss tiek piešķirts nediskriminējošā veidā (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2016.gada 26.aprīļa sprieduma lietā „İzzettin Doğan and Others v. Turkey", iesnieguma Nr. 62649/10, 93.punkts*; *Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 31.jūlija sprieduma lietā „Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria", iesnieguma Nr. 40825/98, 92.punkts, 2009.gada 26.septembra sprieduma lietā „Verein der Freunde der Christengemeinschaft and Others v. Austria", iesnieguma Nr. 76581/01, 43.punkts*).

[7] Reliģisko organizāciju likuma 3.pants paredz trīs dažādu veidu reliģiskas organizācijas, proti, draudzes, reliģiskās savienības (baznīcas) un diecēzes. Atbilstoši šā panta otrajai daļai draudzē uz brīvprātības principa pamata apvienojas vienas reliģijas vai konfesijas ticīgie, lai noteiktā apdzīvotajā teritorijā veiktu reliģisko darbību, kā arī cita veida darbību, ievērojot spēkā esošos likumdošanas aktus, savukārt saskaņā ar šā panta trešo daļu reliģiskā savienība (baznīca) apvieno šajā likumā noteiktajā kārtībā reģistrētās vienas konfesijas draudzes. Saskaņā ar šī likuma 3. pantu reliģiskās organizācijas ar to reģistrācijas brīdi iegūst juridiskās personas statusu.

Pieteicējai atteikts piešķirt baznīcas statusu un attiecīgi arī juridiskas personas statusu, jo tā neatbilst Reliģisko organizāciju likumā noteiktajām prasībām. Kaut arī pieteicējai ir ļauts darboties kā draudžu grupai, draudzes paredzētas kā teritoriāli ierobežoti veidojumi. Bez baznīcas statusa pieteicēju veidojošajām draudzēm ir apgrūtināta vienota rīcība baznīcas vārdā, kā arī tiek liegtas būtiskas reliģiskās brīvības izpausmes, piemēram, atbilstoši Reliģisko organizāciju likuma 13.panta otrajai daļai tikai reģistrētajām reliģiskajām savienībām (baznīcām) vai diecēzēm ir tiesības izveidot garīgā personāla mācību iestādes, klosterus, misijas un diakonijas iestādes. Līdz ar to, atsakoties reģistrēt pieteicēju kā baznīcu, ir ierobežotas pieteicējas tiesības, kas garantētas Satversmes 99. un 102.pantā.

[8] Apgabaltiesa konstatējusi, ka pieteicēju veidojošās draudzes reģistrētas tikai 2012.gadā, līdz ar to atbilst Reliģisko organizāciju likuma 8.panta ceturtajā daļā minētajiem kritērijiem, tādēļ šobrīd nevar izveidot baznīcu saskaņā ar minētā likuma 7.panta otro daļu.

Tomēr vispirms jāpārbauda apgabaltiesas veiktā minēto normu interpretācija. Atbilstoši Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrajai daļai desmit (vai vairāk) vienas konfesijas draudzes, kas ir reģistrētas Latvijas Republikā, var izveidot reliģisko savienību (baznīcu), taču

šis noteikums neattiecas uz šā likuma 8.panta ceturtajā daļā norādītajām reliģiskajām organizācijām. Savukārt saskaņā ar minēto normu draudzēm, kuras pirmo reizi uzsāk darbību Latvijas Republikā un nepieder pie valstī jau reģistrētajām reliģiskajām savienībām (baznīcām), pirmo desmit gadu laikā katru gadu jāpārreģistrējas reģistra iestādē. Secīgi reliģisko savienību (baznīcu) var izveidot tikai draudzes, uz kurām neattiecas minētais pārreģistrācijas pienākums.

Kaut arī reliģiskajām kopienām nav pienākuma reģistrēties reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā, tāpēc to pirmreizējās reģistrēšanās brīdis var neatbilst faktiskajam darbības uzsākšanas brīdim, tomēr pārreģistrēšanos var veikt tikai pēc pirmreizējas reģistrēšanās, kas nozīmē, ka Reliģisko organizāciju likuma 8.panta ceturtajā daļā noteiktais pārreģistrēšanās termiņš var sākties tikai pēc tā brīža, kad reliģiska organizācija izmantojusi savas tiesības un reģistrējusies kā draudze. Tas izriet arī no 8.panta uzbūves, kurā vispirms runāts par reliģiskas organizācijas reģistrēšanu. Tāpēc arī pārreģistrācijas pienākums ir draudzēm pirmo desmit gadu laikā no pirmās reģistrēšanās brīža, bet šajā laikā tās nevar izveidot baznīcu.

Līdz ar to no Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrās daļas un 8.panta ceturtās daļas izriet ierobežojums draudzēm pirmo desmit gadu laikā pēc pirmās reģistrēšanās izveidot baznīcu. Savukārt administratīvā apgabaltiesa pamatoti secinājusi, ka pieteicēja atbilst Reliģisko organizāciju likuma 8.panta ceturtajai daļai, tāpēc uz to neattiecas 7.panta otrajā daļā noteiktās tiesības veidot baznīcu.

Turpmāk minēto iemeslu dēļ Augstākajai tiesai pastāv šaubas par Reliģisko organizāciju likumą 7.panta otrās daļas un 8.panta ceturtās daļas, ciktāl tās ierobežo desmit draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, atbilstību Satversmes 99. un 102.pantam.

[9] Lai noskaidrotu, vai Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa un 8.panta ceturtā daļa, ciktāl tās ierobežo desmit draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, atbilst Satversmes 99. un 102.pantam, ir jānoskaidro, vai:

1) pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu;

2) vai pamattiesību ierobežojumam ir leģitīms mērķis;

3) vai pamattiesību ierobežojums atbilst samērīguma principam.

[10] Nav šaubu, ka minētās normas ir pieņemtas, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību, ir izsludinātas un publiski pieejamas atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī ir pietiekami skaidri formulētas. Līdz ar to pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

[11] Jau pirms organizācijas pirmās reģistrācijas atbilstoši Reliģisko organizāciju likuma 8.panta otrajai daļai Tieslietu ministrija sniedz atzinumu par tās statūtos (satversmē, nolikumā) norādīto darbības mērķu un uzdevumu atbilstību normatīvajiem aktiem, kā arī par to, vai reliģiskās organizācijas darbība (mācība) nevar apdraudēt cilvēka tiesības, demokrātisko valsts iekārtu, sabiedrības drošību, labklājību un tikumību, savukārt šā panta ceturtajā daļā noteiktā pārreģistrācijas pienākuma mērķis ir pārbaudīt jaunas draudzes darbību un pārliecināties, ka tā ievēro normatīvo aktu prasības, jo pārreģistrējot reliģisko organizāciju, reģistra iestāde pamatojas uz Tieslietu ministrijas sniegto atzinumu par reliģiskās organizācijas iepriekšējā perioda darbības atbilstību normatīvo aktu prasībām.

Ierobežojuma izveidot baznīcu pirms pārreģistrēšanās perioda beigām leģitīmais mērķis ir sabiedriskās kārtības nodrošināšana, pārliecinoties, ka baznīcu veidojošās draudzes ievēro normatīvos aktus, kā arī tās ir stabilas un spēj ilgstoši pastāvēt.

[12] No Eiropas Cilvēktiesību tiesas prakses izriet, ka jebkuram reliģiskās brīvības ierobežojumam jābūt nepieciešamam demokrātiskā sabiedrībā, proti, jābūt īpašai sociālai nepieciešamībai, ierobežojumam jābūt proporcionālam ar sasniedzamo leģitīmo mērķi, savukārt iestādes sniegtajiem ierobežojuma iemesliem jābūt atbilstošiem un pietiekamiem (*piemēram, Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2016.gada 26.aprīļa sprieduma lietā „İzzettin Doğan and Others v. Turkey", iesnieguma Nr. 62649/10, 105.punkts; 2011.gada 7.jūlija sprieduma lietā „Bayatyan v. Armenia", iesnieguma Nr. 23459/03, 123.punkts*). Arī Satversmes tiesa, noskaidrojot, vai ar apstrīdētajām normām noteiktais tiesību ierobežojums uzskatāms par samērīgu, izvērtē, vai izmantotie ierobežojošie līdzekļi ir piemēroti leģitīmā mērķa sasniegšanai, vai mērķi nav iespējams sasniegt ar citiem, indivīda tiesības mazāk ierobežojošiem līdzekļiem un vai labums, ko gūst sabiedrība no noteiktā ierobežojuma, ir lielāks par indivīdam nodarīto zaudējumu (*piemēram, Satversmes tiesas 2008. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2008-11-01 13. punktu, 2003. gada 5. jūnija sprieduma lietā Nr. 2003-02-0106 secinājumu daļas 4. punktu un 2003. gada 29. oktobra sprieduma lietā Nr. 2003-05-01 34. punktu*).

Vispirms jānorāda, ka reliģiskas organizācijas reģistrācijas procesam kopumā nebūtu jābūt pārlieku birokrātiskam un nebūtu jānosaka nesamērīgi ilgs gaidīšanas laiks līdz statusa iegūšanai (*Guidelines on the Legal Personality of Religious or Belief Communities. Warsaw: OSCE Office for Democratic Institutions and Human Rights (ODIHR), 2014, p. 27*). Piemēram, vērtējot nogaidīšanas laiku, pirms reliģiska asociācija var iegūt konsolidētāku statusu kā publisko tiesību persona, Eiropas Cilvēktiesību tiesa norādījusi, ka šādi nosacījumi izvirza delikātus jautājumus, jo valstij ir pienākums būt objektīvai un neitrālai, īstenojot tās regulējošo varu reliģiskās brīvības jomā un tās attiecībās ar dažādām reliģijām, konfesijām un uzskatiem. Šāds nogaidīšanas laiks varētu būt nepieciešams izņēmuma situācijā, piemēram, jaunizveidotu un nezināmu reliģisku grupu gadījumā. Tomēr šāds noteikums nešķiet pieņemams attiecībā pret reliģiskām grupām, kas jau ilgstoši pastāv un pazīstamas kā starptautiski, tā arī valsts iekšienē. Šādā gadījumā valstij būtu jābūt iespējamam ātrāk noteikt, vai šī grupa atbilst likumā noteiktajām prasībām. Turklāt ir svarīgi arī, vai ievērotas vienlīdzīgas prasības statusa piešķiršanai (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2008.gada 31.jūlija sprieduma lietā „Religionsgemeinschaft der Zeugen Jehovas and Others v. Austria", iesnieguma Nr. 40825/98, 97.–98.punkts; 2009.gada 26.septembra sprieduma lietā „Verein der Freunde der Christengemeinschaft and Others v. Austria", iesnieguma Nr. 76581/01, 43.punkts*).

Šajā gadījumā valsts izvēlētie līdzekļi nav samērīgi. Kaut arī ar tiem būtu iespējams sasniegt leģitīmo mērķi, tomēr to ir iespējams izdarīt arī ar mazāk ierobežojošiem līdzekļiem. Proti, pārliecināties par to, ka reliģiska organizācija ievēro normatīvo aktu prasības ir iespējams daudz ātrākā laika posmā, un nav nepieciešams 10 gadu nogaidīšanas un pārreģistrēšanās periods, īpaši gadījumos, kas skar pasaulē un Latvijā jau labi pazīstamas organizācijas kā pieteicēju. Turklāt kontrolēt normatīvo aktu ievērošanu var arī ar citiem līdzekļiem, kas nav tik ierobežojoši, ka 10 gadus liegtu reliģiskai kopienai iegūt baznīcas statusu. Savukārt šaubas par organizācijas stabilitāti varētu būt pamatotas tikai jaunu un nezināmu organizāciju gadījumā. Reliģiskai organizācijai šo desmit gadu laikā radītās neērtības ir lielākas nekā sabiedrības iegūtais labums.

Līdz ar to Augstākā tiesa uzskata, ka noteiktais ierobežojums nav samērīgs un Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa un 8.panta ceturtā daļa, ciktāl tās ierobežo desmit

draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, neatbilst Satversmes 99. un 102.pantam.

[13] Vienlaikus Administratīvā procesa likuma 254.panta pirmā daļa paredz: ja pieteikumu par administratīvā akta izdošanu tiesa atzīst par pamatotu, tā uzdod iestādei izdot attiecīgu administratīvo aktu. Skatot šo normu kopsakarā ar Administratīvā procesa likuma 103.panta trešās daļas 2.punktu, secināms, ka tiesai, pirms nonākt pie sprieduma par labvēlīga administratīvā akta izdošanas pienākuma uzlikšanu, ir jānoskaidro, vai tiesību normas dod administratīvā procesa dalībniekam noteiktas tiesības. Ja arī iestādes atteikums izdot labvēlīgu administratīvo aktu, ciktāl tas izriet no atteikuma pamatojuma, ir bijis nepamatots, tomēr ir pārbaudāms, vai pastāv visi priekšnoteikumi labvēlīga administratīvā akta izdošanai (*Augstākās tiesas 2011.gada 25.februāra sprieduma lietā Nr.SKA-56/2011 (A42637108) 14.punkts*).

Kaut arī iestāde nav atsaukusies uz šo šķērsli pati, Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešajā daļā paredzēts vēl cits ierobežojums reliģiskas savienības izveidošanai, proti, vienas konfesijas draudzes var izveidot valstī tikai vienu reliģisko savienību (baznīcu). Tā kā Latvijā pareizticīgo konfesijā jau ir reģistrēta Latvijas Pareizticīgā Baznīca, tas liedz reģistrēt pieteicēju kā baznīcu.

Minēta norma ierobežo reliģisko organizāciju tiesības, kas garantētas Satversmes 99. un 102.pantā, un Augstākajai tiesai ir šaubas par tās atbilstību minētajiem Satversmes pantiem.

[14] Nav šaubu, ka minētā norma ir pieņemta, ievērojot normatīvajos aktos paredzēto kārtību, ir izsludināta un publiski pieejama atbilstoši normatīvo aktu prasībām, kā arī ir pietiekami skaidri formulēta, līdz ar to pamattiesību ierobežojums ir noteikts ar likumu.

[15] Tāpat arī šim ierobežojumam varētu būt leģitīms mērķis, proti, nodrošināt sabiedrisko kārtību, kā arī vienkāršot valsts attiecības ar reliģiskas konfesijas pārstāvjiem, tomēr arī šim reliģiskās brīvības ierobežojumam jābūt nepieciešamam demokrātiskā sabiedrībā un samērīgam.

[16] Vispirms jānorāda, ka valstij ir pienākums, ievērojot neitralitāti un objektivitāti, nodrošināt dažādu reliģiju, ticību un uzskatu izpausmes. Valsts loma ir palīdzēt nodrošināt sabiedrisko kārtību, reliģiju mierīgu līdzāspastāvēšanu un toleranci demokrātiskā sabiedrībā, it īpaši starp pretējām grupām. Tas attiecas gan uz attiecībām starp ticīgajiem un neticīgajiem, gan attiecībām starp dažādu reliģiju, ticību un uzskatu piekritējiem (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2011.gada 18.marta sprieduma lietā „Lautsi and Others v. Italy", iesnieguma Nr. 30814/06, 60.punkts*).

No neitralitātes pienākuma izriet tas, ka valsts nevar noteikt personu reliģisko piederību un to izpausmes veidus pret viņu gribu, pretēji viņu uzskatiem. Reliģiskās kopienas konfesionālās piederības noteikšana ir vienīgi šīs kopienas augstāko garīgo autoritāšu, nevis valsts kompetence vai arī citu reliģisko kopienu, pie kurām persona vai grupa nepieder, kompetence (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 15.septembra sprieduma lietā „Miroļubovs et autres c. Lettonie", iesnieguma Nr. 798/05, 89.–90.punkts; kā arī Eiropas Cilvēktiesību tiesas (Lielā palāta) 2016.gada 26.aprīļa sprieduma lietā „İzzettin Doğan and Others v. Turkey", iesnieguma Nr. 62649/10, 110.punkts*). Jāņem vērā arī konkrētās reliģijas īpašās iezīmes, piemēram, vecticībnieku iezīme reliģiju pasaulē ir lielā strukturālā sadrumstalotība un visa šīs reliģijas vēsture sastāv no dalīšanās un šķelšanās, tādējādi kļūstot

par pamatu liela daudzuma pārliecību un ticības novirzienu rašanās faktam, tomēr šķelšanos rezultātā ticīgie joprojām tiek atzīti par „vecticībniekiem", līdz ar to nevar automātiski uzskatīt, ka draudzes mainījušas konfesiju ar atšķelšanos no kādas baznīcas (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 15.septembra sprieduma lietā „Miroļubovs et autres c. Lettonie", iesnieguma Nr. 798/05, 91.punkts*).

Demokrātiskā sabiedrībā valstij nav jāievieš pasākumi, lai reliģiskās kopienas apvienotu zem viena līdera. Valsts loma reliģisko grupu iekšējo un ārējo konfliktu gadījumā nav pašai novērst spriedzes izraisītāju, bet gan nodrošināt, ka konkurējošās reliģiskās grupas viena otru pacieš. Valsts līdzekļi, kas dod priekšroku vienam sašķeltas reliģiskas grupas līderim vai arī liek reliģiskai kopienai pakļauties vienam līderim pret tās gribu, veido tiesību uz reliģijas brīvību pārkāpumu (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2009.gada 22.janvāra spriedums lietā „Holy Synod of the Bulgarian Orthodox Church (Metropolitan Inokentiy) and Others v. Bulgaria", iesniegumu Nr. 412/03 un 35677/04, 120.punkts; 2001.gada 13.decembra sprieduma lietā „Metropolitan Church of Bessarabia and Others v. Moldova", iesnieguma Nr. 45701/99, 123.punkts*). Eiropas Cilvēktiesību tiesa kritizējusi arī valsts rīcību, liedzot dibināt reliģisku organizāciju tikai tādēļ, ka jau eksistē organizācija ar šķietami tādiem pašiem uzskatiem, norādot, ka šāds ierobežojums nav nepieciešams un ir nesamērīgs attiecībā pret leģitīmo mērķi – nodrošināt, lai iedzīvotāji var atšķirt reliģiskās organizācijas (*Eiropas Cilvēktiesību tiesas 2017.gada 23.marta sprieduma lietā „Genov v. Bulgaria", iesnieguma Nr. 40524/08, 45.–46.punkts*).

[17] Reliģisko organizāciju likumā noteiktais ierobežojums vienas konfesijas ietvaros izveidot tikai vienu baznīcu nav nepieciešams un samērīgs. Valstij būtu jāievēro neitralitāte un nevajadzētu iejaukties, liekot apvienoties visām reliģiskajām grupām zem vienas vadības vai arī liegt apvienoties organizatoriskās struktūrās pēc pašu ticīgo uzskata. Valstij ir pienākums nodrošināt, ka vairākas organizācijas var mierīgi pastāvēt līdzās. Turklāt jāņem vērā tas, ka ir dažādi reliģiski virzieni un konfesijas, kam pat vēsturiski nav vienotas hierarhiskas struktūras, piemēram, arī pareizticīgo konfesijai ir raksturīgs tas, ka izveidojas baznīcas ar dažādām patriarhālajām saitēm.

Tas, ka valsts ir piešķīrusi dažādas privilēģijas dažām konfesijām, pieņemot, ka ir tikai viena konfesijas vadība (piemēram, Civillikuma 51.pants paredz, ka laulātos, kas pieder pie ev.-luterāņu, Romas katoļu, pareizticīgo, vecticībnieku, metodistu, baptistu, septītās dienas adventistu vai Mozus ticīgo (judaistu) konfesijas, pēc attiecīgās konfesijas noteikumiem salaulā konfesijas garīdznieks, kuram ir attiecīgās konfesijas vadības atļauja), nevar liegt reliģiskai organizācijai tiesības iegūt juridiskas personas statusu, lai tā spētu adekvāti īstenot savu reliģijas brīvību. Ir arī mazāk ierobežojoši līdzekļi, kā veidot attiecības ar reliģiskajām organizācijām, neliedzot tām juridiskas personas statusu kopumā. Valstij pat būtu jānodrošina vienlīdzīga pieeja tās piešķirtajiem labumiem.

Ļaujot vienas konfesijas draudzēm izveidot tikai vienu baznīcu, pārējām draudzēm tiek nodarīts kaitējums, kas ir lielāks nekā sabiedrības iegūtais labums no šāda ierobežojuma. Valsts arī bez pamata sniedz priekšroku tikai vienai reliģiskai savienībai konfesijas ietvaros, ļaujot tai iegūt baznīcas statusu.

Līdz ar to arī Augstākā tiesa uzskata, ka arī šis ierobežojums nav samērīgs un Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešā daļa, neatbilst Satversmes 99. un 102.pantam.

[18] Minēto iemeslu dēļ Augstākajai tiesai ir šaubas arī par Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešās daļas atbilstību vienlīdzības principam, kas ietverts Satversmes 91.panta pirmajā teikumā.

Satversmes 91. panta pirmajā teikumā nostiprinātā vienlīdzības principa uzdevums ir nodrošināt, lai tiktu īstenota tāda tiesiskas valsts prasība kā likuma aptveroša ietekme uz visām personām un lai likums tiktu piemērots bez jebkādām privilēģijām. Vienlaikus vienlīdzības princips pieļauj un pat prasa atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas atšķirīgos apstākļos, kā arī pieļauj atšķirīgu attieksmi pret personām, kuras atrodas vienādos apstākļos, ja tai ir objektīvs un saprātīgs pamats (*piemēram, Satversmes tiesas 2015.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 15. punkts*). Savukārt lai izvērtētu, vai apstrīdētās normas atbilst vienlīdzības principam, jānoskaidro: 1) vai un kuras personas (personu grupas) atrodas vienādos un pēc noteiktiem kritērijiem salīdzināmos apstākļos; 2) vai apstrīdētās normas paredz vienādu vai atšķirīgu attieksmi pret šīm personām; 3) vai šādai attieksmei ir objektīvs un saprātīgs pamats, proti, vai tai ir leģitīms mērķis un vai ir ievērots samērīguma princips (*Satversmes tiesas 2015.gada 23.novembra sprieduma lietā Nr. 2015-10-01 16. punkts*).

Šajā gadījumā Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešā daļa nostāda nevienlīdzīgā situācijā dažādas reliģiskas grupas vienas konfesijas ietvaros, ļaujot tikai vienai no šīm grupām piešķirt reliģiskas savienības (baznīcas) statusu, proti, pirmajai, kas to vēlas, visām citām vēlāk šo iespēju liedzot. Tomēr, ņemot vērā jau iepriekš minētos apsvērumus, šādai atšķirīgai attieksmei nav objektīva un saprātīga pamata.

Līdz ar to arī Augstākā tiesa uzskata, ka Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešā daļa, neatbilst Satversmes 91. panta pirmajam teikumam.

[19] Ņemot vērā visu iepriekšminēto, Augstākā tiesa uzskata, ka Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrā daļa un 8.panta ceturtā daļa, ciktāl tās ierobežo desmit draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, neatbilst Satversmes 99. un 102.pantam un Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešā daļa neatbilst Satversmes 91., 99. un 102.pantam.

[20] Atbilstoši Administratīvā procesa likuma 104.panta otrās daļas pirmajam teikumam, ja tiesa uzskata, ka tiesību norma neatbilst Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam), tā tiesvedību lietā aptur un nosūta motivētu pieteikumu Satversmes tiesai.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 273.panta 4.punktu tiesa aptur tiesvedību, ja tā pieņem lēmumu iesniegt Satversmes tiesai pieteikumu par tiesību normas atbilstību Satversmei vai starptautisko tiesību normai (aktam) vai arī Satversmes tiesa ir ierosinājusi lietu sakarā ar pieteicēja konstitucionālo sūdzību.

Saskaņā ar Administratīvā procesa likuma 275.panta 6.punktu šā likuma 273.panta 4.punktā noteiktajā gadījumā tiesvedību aptur līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Administratīvā procesa likuma 104.panta otro daļu, 273.panta 4.punktu un 275.panta 6.punktu, Satversmes tiesas likuma 17.panta pirmās daļas 9.punktu un 19.[1]panta pirmās daļas 2.punktu un otro daļu, Augstākā tiesa

nolēma

Iesniegt pieteikumu Latvijas Republikas Satversmes tiesai par Reliģisko organizāciju likuma 7.panta otrās daļas un 8.panta ceturtās daļas, ciktāl tās ierobežo desmit draudzēm tiesības izveidot baznīcu, paredzot tām desmit gadu pārreģistrācijas periodu, atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 99. un 102.pantam un Reliģisko organizāciju likuma 7.panta trešās daļas atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 91., 99. un 102.pantam.

Apturēt tiesvedību administratīvajā lietā līdz Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās dienai.

Lēmums nav pārsūdzams.

Tiesnese	(*personiskais paraksts*)	V. Krūmiņa
Tiesnese	(*personiskais paraksts*)	A. Kovaļevska
Tiesnese	(*personiskais paraksts*)	I. Skultāne

NORAKSTS PAREIZS
Augstākās tiesas
Administratīvo lietu departamenta
tiesnese V. Krūmiņa
Rīgā 2017.gada 6.jūlijā

Latvijas Republikas Satversmes Tiesai
Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV-1010

reliģiskās organizācijas
„Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca"
Konstantinopoles Patriarhāta jurisdikcijā
pilnvarotā pārstāvja
Viktora Kontuzorova
18.Novembra 20, Daugavpilī, LV-5401

2017. gada 9. jūlijā

PAPILDINĀJUMS

kā paskaidrojums Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu Departamenta 2017. gada 6. jūlija Lēmumam Administratīvajā lietā Nr. SKA -165/2017; A420410213

Vēsturiskā **Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca** Vispasaules Konstantinopoles Patriarhāta kanoniskajā jurisdikcijā (turpmāk – **Pieteicējs**) vēlas sniegt Papildinājumu kā paskaidrojumu Latvijas Republikas Augstākās tiesas Administratīvo lietu Departamenta **2017. gada 6. jūlija** Lēmumam Administratīvajā lietā **Nr. SKA -165/2017; A420410213** (turpmāk – **Papildinājums**).

Administratīvā tiesvedība, Tieslietu ministrija un Uzņēmumu reģistrs no **1996. gada 13. novembra līdz 2015. gada 29. septembrim** ierobežoja Labvēlīgā Administratīvā Akta izdošanu un vēsturiskās **Latvijas Pareizticīgās Autonomās Baznīcas** Vispasaules Konstantinopoles Patriarhāta Kanoniskajā jurisdikcijā (turpmāk – **LPAB KP**) ierakstīšanu Reliģisko organizāciju un to iestāžu reģistrā.

Vēsturiskā **Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca** Vispasaules Konstantinopoles Patriarhāta Kanoniskajā jurisdikcijā ir tradicionāla Latvijas

SATVERSMES TIESAS
KANCELEJA
SAŅEMTS 14.07.2017.
REĢ. NR. 486

V. Kontuzorovs

suverenās valsts pilsoņu apvienība un atjaunota līdz ar Latvijas tautas brīvo gribu.

Vēsturiskā **Latvijas Pareizticīgā Autonomā Baznīca** Vispasaules Konstantinopoles Patriarhāta Kanoniskajā jurisdikcijā nav jauna reliģiskā organizācija. Latvijas teritorijā tā veic savu darbību jau ilgstoši. Latvijas valsts jau bija atzinusi **LPAB KP**, un Latvijas Repulikas Iekšlietu minitrija **1936. gada 7. septembrī** juridiski bija reģistrējusi to ar **Nr. 140503**, taču tās darbība tika pārtraukta padomju okupācijas laikā (**1940.-1941.; 1944.-1990**).

Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, Latvijas Republikas Uzņēmumu reģistrs, kā arī Administratīvā tiesvedība **līdz 2015. gada 29. septembrim** nepiemēroja **Pieteicēja** galveno argumentu izskatīšanā, proti, **1990. gada 4. maija** Deklarāciju par Latvijas Republikas suverenitāti, Latvijas valsts nepārtrauktības principu un tās struktūru atjaunošanu, tai skaitā arī reliģisko organizāciju pēc to stāvokļa **līdz 1940. gadam**.

Līdz ar to tika noraidīts **Pieteicēja** lūgums un Latvijas Republikas Satversmes Tiesas ieteikums par to, ka tieši norādītais fakts ir Latvijas Republikas Satversmes Tiesas prerogatīva.

11 reģistrētās pareizticīgās draudzes Konstantinopoles Patriarhāta jurisdikcijā nevar veikt savu reliģisko darbību saskaņā ar Pareizticīgo Ticības mācību bez Augstākās Kanoniskās Pārvaldes, proti, Baznīcas.

Pieteicējam piedāvātie jaunā Reliģisko organizāciju likuma **7. panta otrās, trešās daļas un 8. panta otras, ceturtas daļas** nosacījumi (**1995.g.**) ir prerunā Dogmatikai un Pareizticīgās Ticības mācības Kanoniskajiem Noteikumiem, ierobežo Pareizticīgās Baznīcas Pārvaldes iekšējo organizāciju, tās Hierarhisko uzbūvi, ignorē ticīgo sirdsapziņu un reliģiskās pārliecības, līdz ar to tiek pārkāptas pilsoņu Satversmes tiesības, proti, Latvijas Republikas Satversmes **91. panta pirmais teikums, 99., 102. pants**, Eiropas Cilvēktiesību un pamatbrīvību aizsardzības konvencijas **6. pants, 9. panta otrā daļa**.

Latvijas Republikas Tieslietu ministrija, Latvijas Republikas Uzņēmumu

V. Kontuzorovs

reģistrs, Latvijas Republikas Administrātīvā rajona un apgabaltiesas ignorē **Pieteicēja** galveno argumentu, tas ir, **1990. gada 4. maija** Deklarāciju par Latvijas Republikas suverenitāti, tās Latvijas valsts nepārtrauktības principu (**2018.g. – 100 gadi**) un un tās struktūru atjaunošanu, tai skaitā arī reliģisko organizāciju pēc to stāvokļa **līdz 1940. gadam** (konkrēti, **Latvijas Pareizticīgo Autonomo Baznīcu Vispasaules Konstantinopoles Patriarhāta kanoniskajā jurisdikcijā (81 gads)**).

Pieteicējs uzskata, ka satversmes tiesības, kas ir Latvijas valsts un tā struktūru atzīšanas un nepārtrauktības nosacījumu pamatā, ir pamats **Pieteicēja** Latvijas Repulikas Iekšlietu minitrijā **1936. gada 7. septembrī** reģistrācijas ar **Nr. 140503** juridiskā fakta konstatēšanai un atjaunošanai.

Minētais reģistrācijas athaunošanas fakts ir RELIĢIJAS BRĪVĪBAS izpausme.

Cieņā un pateicībā par uzmanību,

LPAB KP 11 pareizticīgo draudžu
Pilnvarotais pārstāvis

Arhibīskaps
VIKTORS (Kontuzorovs)

V. Kontuzorovs

Rīgā, 2017. gada 9. jūlijā

V. Kontuzorovs